

Sygn. akt II CSK 595/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 maja 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Stanisław Dąbrowski

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa PGE Z. O. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

przeciwko Przedsiębiorstwu Produkcyjno - Usługowo - Handlowemu "K." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w R.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 6 maja 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 30 czerwca 2009 r.,

I oddala skargę kasacyjną;

II zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Strona powodowa - PGE Z. O. – Spółka z o.o. w W. domagała się od pozwanego Przedsiębiorstwa Produkcyjno - Usługowo – Handlowego - "K." - spółki z o.o. w R. zapłaty kwoty 399.999 zł tytułem opłat za przekroczenie mocy umownej dostarczonej pozwanemu energii elektrycznej. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 36.000 zł tytułem wspomnianej opłaty, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił po ustaleniu następującego stanu faktycznego.

Strony zawarły w dniu 5 maja 2002 r. umowę sprzedaży energii elektrycznej oraz świadczenie usług przesyłowych (k. 26 i n. akt sprawy). W umowie tej zastrzeżono m.in. to, że należność dla powoda będzie przysługiwała zgodnie z taryfą dla energii elektrycznej, zatwierdzoną przez Prezesa URE i odpowiednio opublikowaną (w Biuletynie Branżowym URE) w tym również - w zakresie opłat za przekroczenie mocy umownej energii elektrycznej. Pozwane Przedsiębiorstwo znało zasady i sposób obliczania wspomnianych opłat taryfowych, ponieważ zostało poinformowane o tym także m.in. w piśmie Prezesa URE z dnia 7 lipca 2008 r. i piśmie powoda z dnia 19 lipca 2004 r. Pozwany był wyposażony w układ pomiarowo - rozliczeniowy nowego typu, umożliwiający odczyt sumy maksymalnych nadwyżek mocy pobranej poza mocą przewidzianą w umowie. Na rynku występowali także inni odbiorcy energii nieposiadający takich układów pomiarowo- rozliczeniowych.

Powód przedstawił w lutym 2006 r. dwie faktury (tzw. korygujące) w związku z przekroczeniem mocy umownej energii w okresie - grudzień 2005 i styczeń 2006 r. W fakturze obejmującej pierwszy okres rozliczeniowy (grudzień 2005 r.) powołano się na pkt 5.2.7a taryfy na rok 2006 r. Taryfa na ten rok była zatwierdzona przez Prezesa URE i obowiązywała od dnia 1 stycznia 2006 r. Na rok 2005 obowiązywała taryfa osobna (dla zdarzeń związanych z poborem energii elektrycznej w roku 2005). Taryfy dla energii elektrycznej na rok 2005 i 2006 przewidywały identyczne zasady ustalania opłat za przekroczenie mocy umownej, natomiast różniła je jedynie przyjęta w nich wartość tzw. składnika stałego stawki sieciowej (5,55 zł/1 kw w taryfie na 2005 r. i 5,74 zł/1 kw w taryfie na 2006 r.).

Od dnia 3 maja 2005 r. pojęcie „nielegalnego” poboru energii elektrycznej zostało zawężone i nie obejmowało już „pobierania energii niezgodnie z umową”. W znowelizowanym art. 46 ust. 3 i 4 prawa energetycznego z 1997 r. (ustawą z dnia 4 marca 2005 r. - o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz ustawy - prawo ochrony środowiska, Dz.U. nr 62, poz. 552 ze zm.) upoważniono ministra (do spraw gospodarki) do określenia w drodze rozporządzenia sposobu ustalania opłat za przekroczenie mocy umownej (art. 96 ust. 4 pkt 9 ustawy). Do czasu wydania tego rozporządzenia miały tymczasowo obowiązywać taryfy dla energii elektrycznej zatwierdzone przez Prezesa URE, w których pozostawiono dotychczasowe reguły dotyczące sposobu ustalania opłat za przekroczenie mocy umownej. Po wejściu w życie rozporządzenia z dnia 24 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz.U. nr 128, poz. 895) przewidziano osobną regulację kształtowania opłat za przekroczenie mocy umownej.

W związku ze wskazanym wcześniej podobieństwem zasad ustalania opłat za przekroczenie mocy umownej w taryfie na 2005 r. i na 2006 r. oraz w związku z zastosowaniem przez powoda składnika stałego stawki sieciowej na poziomie 5,55 zł za 1 kw (jak w taryfie na rok 2005), Sąd Okręgowy przyjął, że zarzut pozwanego zastosowania taryfy na 2006 r. do okresu rozliczeniowego – grudzień 2005 r. okazał się ostatecznie nieuzasadniony.

Przyjmując istnienie właściwych podstaw prawnych do domagania się od pozwanego dochodzonych opłat za przekroczenie mocy umownej energii elektrycznej, Sąd Okręgowy - powołując się na cel stosowania wspomnianych opłat - stwierdził, że możliwe jest ich zredukowanie do wysokości 36.000 zł przy odwołaniu się do tzw. reguł mieszanych, tj. w rezultacie zastosowania częściowo reguł określonych w taryfie na rok 2005 i 2006 oraz częściowo zasad bieżących, przyjętych w rozporządzeniu z dnia 2 lipca 2007 r. (wydanym na podstawie art. 46 ust. 4 prawa energetycznego z 1997 r.). Redukcję taką, zdaniem Sądu, uzasadniał przepis art. 5 k.c.

Apelacja strony powodowej została uwzględniona w ten sposób, że Sąd Apelacyjny podwyższył zasądzoną należność do kwoty 399.999 zł. Sąd ten

stwierdził, że istniały prawne podstawy do domagania się przez stronę powodową opłat za przekroczenie mocy umownej energii elektrycznej pobieranej przez stronę pozwaną. Wcześniej pozwany, przekraczając moc umowną pobieranej energii, nie kwestionował podstawy prawnej obliczenia opłat, ani samego sposobu jej obliczania. Uregulowania w tym zakresie znajdowały się w treści wiążącej strony z dnia 5 maja 2000 r. (tj. w § 11 i § 16 tej umowy; w § 16 ust. 2 stwierdzono, że w dacie zmiany przepisu lub taryfy, do której odsyła umowa, postanowienia umowne będą ulegać zmianie bez konieczności dokonywania aneksów do umowy). Pozwany był też informowany przez powoda (dostawcę energii) o zasadach i sposobie obliczania opłat za przekroczenie mocy umownej po wyposażeniu go w liczniki elektroniczne z profilem obciążenia w 2004 r. (pismo z dnia 19 lipca 2004 r.). Opłaty za przekroczenie mocy umownej miały na celu zdyscyplinowanie odbiorców do ukształtowania mocy umownych na poziomie ich faktycznego zapotrzebowania, a kwestia wysokości tych opłat była przedmiotem oceny Prezesa URE i Prezesa UOKiK w analogicznej sprawie. Nie dopatrzono się w tej mierze praktyk ograniczających konkurencję w zakresie obliczenia opłat i w zakresie narzucania kontrahentom uciążliwych warunków umów.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, roszczeniu powoda nie można było skutecznie przeciwstawić zarzutu nadużycia prawa w związku z domaganiem się znacznych opłat z tytułu przekroczenia mocy umownej (art. 5 k.c.), ponieważ pozwanego jako odbiorcę energii elektrycznej obciąża ryzyko naruszenia umowy z dostawcą energii elektrycznej. Nie było zatem podstaw do obniżenia przysługujących powodowi opłat na podstawie przyjętej przez Sąd Okręgowy tzw. mieszanej metody ich redukcji (opisanej bliżej na s. 12-13 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Taryfy dla energii elektrycznej stanowią wzorzec umowy w rozumieniu art. 384 k.c., a w związku z postanowieniami wspomnianego już § 16 ust. 2 umowy, każda nowa taryfa jest wiążąca dla odbiorcy energii. W § 43 rozporządzenia z dnia 2 lipca 2007 r. wyraźnie ustalono, że taryfy przedsiębiorstw energetycznych, obowiązujące w dniu wejścia w życie rozporządzenia lub zatwierdzone przed tym dniem, obowiązują przez okres określony w decyzjach Prezesa URE zatwierdzających te taryfy. Po wejściu w życie wspomnianego rozporządzenia dopuszczono do funkcjonowania w obrocie taryf dla energii

elektrycznej według „starych zasad” do czasu wskazanego w decyzjach zatwierdzających te taryfy. Utrzymano też podział na grupy odbiorców dysponujących różnymi typami liczników, aczkolwiek zrównano wobec nich sankcję za przekroczenie mocy umownej energii elektrycznej.

W skardze kasacyjnej strony pozwanej podniesiono zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej eksponowano zarzut naruszenia art. 87 ust. 1 konstytucji, art. 46 ust. 3 i ust. 1 Konstytucji, art. 46 ust. 3 i art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2003 r., nr 153, poz. 1504 ze zm. cyt. dalej jako – prawo energetyczne z 1997 r.”, art. 18 ustawy z dnia 4 marca 2005 r. o zmianie ustawy - prawo energetyczne (...) (Dz.U. nr 62, poz. 552), §§ 43 i 44 rozporządzenia MGPIPS z dnia 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz.U. nr 128, poz. 895, cyt. dalej jako „rozporządzenie z dnia 2 lipca 2007r.”) .Ponadto skarżący wskazywał na niewłaściwe zastosowanie (jako podstawy prawnej zasądzenia opłat za przekroczenie tzw. mocy umownej opłat w grudniu 2005 r. i w styczniu 2006 r.) „przepisu 5.2.7a. Taryfy dla energii elektrycznej za 2006 r. o opłacie za przekroczenie mocy umownej”.

Skarżący wnosił ostatecznie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie apelacji strony powodowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. należy uznać za chybiony, ponieważ Sąd Apelacyjny mógł podzielić ustalenia faktyczne i oceny Sądu Okręgowego także przez samo odesłanie do uzasadnienia rozstrzygnięcia tego Sądu. Ponadto uzasadnienie zaskarżonego wyroku spełnia wszystkie wymagania formalne przewidziane w art. 328 § 2 k.p.c. w ramach przyjętej przez Sąd drugiej instancji koncepcji merytorycznego rozstrzygnięcia.

Z racji braku innych zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego ustalenia faktyczne Sądów meriti mogą stanowić podstawę oceny sformułowanych zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

2. Prezentowane w skardze zarzuty naruszenia prawa materialnego i ich szersza motywacja prawna wskazuje na to, że pozwane Przedsiębiorstwo (odbiorca energii elektrycznej) traktuje taryfy dla energii elektrycznej jako przepisy prawa. Takiemu przekonaniu pełnomocnik skarżącego dał także wyraz na rozprawie przed Sądem Najwyższym w dniu 6 maja 2010 r. Tymczasem taryfy takie mają cechy wzorca umownego w rozumieniu art. 384 k.c. Orzecznictwo Sądu Najwyższego w tym zakresie jest już utrwalone (zob. wyroki tego Sądu: z 7 lipca 2005 r., V CSK 855/07 (niepubl.), wyrok z dnia 16 marca 2007 r., III CSK 388/06, nieopubl.). Omawiane taryfy („energetyczne” *lex contractus*) wydawane są przez upoważnione przedsiębiorstwa energetyczne (art. 47 ust. 1 prawa energetycznego z 1997 r.), zatwierdza je Prezes URE (art. 47 ust. 2) i odpowiednio ogłasza (art. 47 ust. 3). Są to zasadnicze warunki formalne wiązania taryfami kontrahenta, zawierającego z przedsiębiorcą energetycznym odpowiednią umowę o sprzedaży energii elektrycznej i świadczeniu innych usług związanych z jej sprzedażą. Postanowienia umów sprzedaży energii elektrycznej odsyłają do taryf dla energii elektrycznej (por. np. § 11 i § 16 umowy z dnia 5 maja 2000 r., wiążącej strony sporu).

W takiej sytuacji w postępowaniu kasacyjnym nie może być brany pod uwagę zarzut naruszenia – jak to określono – „przepisu 5.2.7a Taryfy dla energii elektrycznej na 2006 r. o opłacie za przekroczenie mocy umownej” (s. 3 skargi), ponieważ postanowienia wzorca umownego nie mogą być ujmowane w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej, określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Bezprzedmiotowy okazał się także zarzut naruszenia art. 87 ust. 1 Konstytucji, skoro wskazywane przez skarżącego postanowienie taryfy na 2006 r. nie są przepisami prawa w znaczeniu konstytucyjnym (a nawet nie są też tzw. aktami wewnętrznymi w rozumieniu art. 93 Konstytucji).

3. Zdaniem skarżącego, od dnia 3 maja 2005 r. tylko minister właściwy do spraw gospodarki (na podstawie rozporządzenia) określa sposób ustalania opłat

za przekroczenie mocy umownej i opłaty te nie mogą już być ustalane przez przedsiębiorstwa energetyczne odpowiednią taryfą, nawet zatwierdzoną przez Prezesa URE. Stanowisko takie wyrażone zostało w związku z prawną motywacją zarzutu naruszenia art. 46 ust. 3 ust. 4 pkt 9 prawa energetycznego z 1997 r., po zmianie tych przepisów ustawą z dnia marca 2005 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne (...) (Dz.U. nr 62, poz. 552).

W wyniku tej nowelizacji minister właściwy do spraw gospodarki może na podstawie rozporządzenia ustalać szczególne zasady rozliczeń w obrocie energią elektryczną (art. 46 ust. 3 prawa energetycznego). Rozporządzenie to powinno w szczególności określać m.in. „sposób ustalania opłat za ponadumowny pobór energii biernej i przekroczenie mocy” (art. 46 ust. 4 pkt 9 prawa energetycznego). W przepisie tym ponadto wyraźnie wydzielono (w porównaniu z poprzednio obowiązującym stanem prawnym) wspomnianą kategorię opłat z ogólnej kategorii „opłat za nielegalny pobór energii” (por. Dz. U. z 2003 r., nr 153, poz. 1504). Jednocześnie w ustawie nowelizującej z dnia 4 marca 2005 r. znalazł się przepis art. 18, zgodnie z którym, taryfy zatwierdzone, taryfy obowiązujące przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy zachowują ważność przez okres, na który zostały zatwierdzone. W tej sytuacji nie sposób stwierdzić, że od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej dla ustalenia stosownych opłat za przekroczenie mocy umownej energii miarodajne będą jedynie przepisy rozporządzenia, wydanego na podstawie art. 46 ust. 3 i ust. 4 pkt 9 prawa energetycznego. W okresie przejściowym, tj. do czasu wydania wspomnianego rozporządzenia (wydano je ostatecznie w dniu 2 lipca 2007 r. i weszło ono w życie w sierpniu 2007 r., Dz. U z 2007 r., nr 128, poz. 895 ze zm.), miały funkcjonować w obrocie prawnym jeszcze odpowiednie taryfy przedsiębiorstw energetycznych określone w art. 18 ustawy z dnia 4 marca 2005 r. (taryfy zatwierdzone). Wyraźnie zatem założono okres, w których w obrocie prawnym mogły pozostawać jeszcze wskazane przez ustawodawcę taryfy dla energii elektrycznej i wiązać kontrahenta przedsiębiorstwa energetycznego (motyw kontynuacji „reżimu taryfowego”). Jeżeli taryfa na rok 2006 została już zatwierdzona (w grudniu 2005 r.), to również objęta była dyspozycją art. 18 ustawy nowelizującej. Przepis ten nie wprowadza bowiem wymogu istnienia (obowiązywania) taryfy w chwili wejścia w życie ustawy z dnia 4 marca 2005 r.

(tj. w dniu 5 maja 2005 r.). Mogły być one wprowadzone do obrotu prawnego przez przedsiębiorstwa energetyczne także i po tej dacie. Taką interpretację potwierdza także przepis § 43 rozporządzenia z dnia 2 lipca 2007 r., iż taryfy przedsiębiorstw energetycznych, obowiązujące w dniu wejścia w życie rozporządzenia (w sierpniu 2007 r.) lub zatwierdzone przed tym dniem, obowiązują przez okres określony w decyzjach Prezesa URE zatwierdzających te taryfy. Należy też stwierdzić, że w art. 18 ustawy nowelizacyjnej nie dokonano odróżnienia materii prawnej, w zakresie której wyłączona została wspomniana zasada kontynuacji „reżimu taryfowego”. Obejmuje on zatem także taryfy odnoszące się do opłat za przekroczenie mocy.

Należy jeszcze zwrócić uwagę na to, że w § 16 umowy z dnia 5 maja 2000 r. (k. 26 i n. akt sprawy) przyjęty został stosowny, kontraktowy mechanizm wiązania strony pozwanej (odbiorcy energii elektrycznej) odpowiednimi zmianami postanowień taryfowych i samych taryf. Stwierdzono tam m.in., że w przypadku zmiany przepisu lub taryfy, na które powołuje się umowa, odpowiednie postanowienia umowy będą ulegać zmianie bez konieczności dokonywania aneksu do umowy. Jeżeli zatem taryfa dla energii elektrycznej stanowi wzorzec umowny w rozumieniu art. 384 k.c. i takie wzorce umowne mogły jeszcze występować w obrocie prawnym do czasu wydania rozporządzenia na podstawie art. 46 ust. 4 pkt 9 prawa energetycznego (art. 18 ustawy z dnia 4 marca 2005 r.), to zatwierdzona przez Prezesa URE Taryfa na 2005 r. i 2006 r. wiązała pozwane Przedsiębiorstwa zgodnie z postanowieniami § 16 umowy. W skardze kasacyjnej nie kwestionowano wspomnianego mechanizmu wiązania tymi taryfami.

4. Nie można podzielić interpretacji § 44 rozporządzenia z dnia 2 lipca 2007 r. proponowanej w skardze kasacyjnej w zakresie rozumienia prawnej kategorii „sprawy wszczętej” i przyjętej w wyniku takiej interpretacji konkluzji o konieczności stosowania do spornych między stronami opłat ich reżimu prawnego, przewidzianego w art. 42 ust. 2 rozporządzenia z 2007 r. (s. 3 skargi). Zgodnie z art. 44 rozporządzenia, do spraw wszczętych a niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia stosuje się przepisy tego rozporządzenia. Pojęcie „sprawy wszczętej” w rozumieniu tego przepisu należy odnosić przede wszystkim do materii regulowanej w tym rozporządzeniu

(np. procedury zatwierdzenia taryf i in.), ale w żadnym razie – nie do czasu wszczęcia np. odpowiedniej sprawy cywilnej w przedmiocie zasadności opłat za przekroczenie mocy umownej energii elektrycznej.

Z przedstawionych względów zarzuty naruszenia art. 46 ust. 3 i ust. 4 pkt 9 prawa energetycznego, art. 18 ustawy nowelizującej z dnia 4 marca 2005 r., §§ 43 i 44 rozporządzenia z dnia 2 lipca 2007 r. nie mogą być uznane za uzasadnione. Powoduje to oddalenie skargi kasacyjnej (art. 398¹⁴ k.p.c.) i stosowne rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 98 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c.).